

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบลึกยังหน่วยงานรัฐ : เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เป็นทั้งข้าราชการประจำ และข้าราชการการเมือง ได้แก่ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมและสาธารณสุขอนามัย หัวหน้างานกองสวัสดิการสังคมและสาธารณสุขอนามัย หัวหน้าแขวงกาวิละ เจ้าหน้าที่เทศบาล และนายกเทศมนตรี เทศมนตรีผู้รับผิดชอบเรื่องการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ สมาชิกสภาเทศบาล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

5.1 มาตรการ นโยบาย แนวทางวิธีการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ในฝ่ายข้าราชการประจำ ได้แก่ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมและสาธารณสุข หัวหน้าเขต และเจ้าหน้าที่เทศบาล มีดังต่อไปนี้

ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ มีแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ระยะปานกลาง พ.ศ. 2540-2544 (ที่เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8) โดยมีการจัดการที่ดินสาธารณะอยู่ในแผนย่อย คือแผนสาขาการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเขียนเป็นแผนที่ทางเทศบาลใช้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ให้ชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแล ขณะเดียวกันทางเทศบาลก็มีมาตรการที่ใช้เป็นแนวทางและวิธีการจัดการที่ดินสาธารณะ ในการปฏิบัติจริงจะพบว่าจะขัดแย้งกับแนวคิด คือเทศบาลจะใช้ 2 วิธีการในการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ คือ

1. ถ้าที่สาธารณะนั้นไม่มีผลกระทบต่อส่วนรวม เป็นที่อยู่อาศัยมานาน แต่มีความแออัด จะใช้มาตรการวิธีการเด็ดขาดรุนแรงไม่ได้ ก็จะใช้นโยบายระยะยาว 10-15 ปี ถึงค่อยอพยพออกไปที่ใหม่

การดำเนินงานในขณะนี้ทางเทศบาลทำได้เต็มที่ก็เพียงปรับภูมิทัศน์ให้น่าดู เช่น บริเวณคูเมืองต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่คูจะเป็น “หนองของเมือง” หากมีการขุดไล่ทันที่ ทางเทศบาลก็ไม่สามารถจัดที่รองรับที่มีบริการต่าง ๆ ครบถ้วนได้ในขณะนี้ และทางเทศบาลก็มักจะได้รับคำตอบว่า “รังแกคนจน” ซึ่งที่ได้จัดให้เข้าไปอยู่ก็จะไม่มีคนไป เพราะเป็นความรู้สึกของคนที่เป็นลักษณะ “คิดถิ่น” ดังนั้นทางเทศบาลในฝ่ายข้าราชการประจำก็ได้มีวิธีการที่แยกเป็น 2 ส่วน คือ งานดูแลโดยกองสวัสดิการเทศบาลนครเชียงใหม่รับผิดชอบโดยตรง เนื่องจากด้วยหน้าที่ของเทศบาลต้อง

ดูแลคนในเขตเทศบาล ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง กองสวัสดิการจะดูแลด้านความเป็นอยู่ และสังคม มีเจ้าหน้าที่เข้าไปเยี่ยมเยียนดูแลทุกเดือน จะมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ให้แนะนำการป้องกันจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ งานผลิตภัณฑ์จับได้ จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติกร และช่างที่ต้องทำการรื้อถอน โดยเฉพาะในจุดที่ได้มีการบุกรุกใหม่ ๆ โดยใช้พระราชบัญญัติการควบคุมอาคารเข้าปราบปราม (ไม่ได้ใช้ พ.ร.บ.บุกรุก)

2. จุดการบุกรุกที่เป็นส่วนรวมของคนในสังคม เช่น โบราณสถานริมตลิ่งคูคลอง ลำเหมือง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทัศนียภาพของเมือง จะมีการผลักดันให้ออกไป ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกหรือเช่ายังจุดรองรับ (Relocation) ซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากการเคหะแห่งชาติจัดสร้างให้ คือ ห้วยส้ม อำเภอสันป่าตอง ซึ่งมีระยะทางห่างจากตัวเมืองประมาณ 30-40 กิโลเมตร และการจัดสรรของเทศบาลที่กระทำเองที่แม่เหียะ ซึ่งแต่ละรายได้เนื้อที่อยู่อาศัยคนละเล็กละน้อยในการปฏิบัติจริง ที่ปรากฏอยู่ พบว่า ทางเทศบาลไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ตามแนวทาง และวิธีการที่จัดทำไว้ เพราะ

2.1 จุดที่รองรับใหม่ที่มีการเคหะสร้างไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของผู้จะไปอยู่อาศัย เนื่องจากไกลจากตัวเมืองมาก ไป-มาลำบาก ทำให้เกิดความยากลำบากในการประกอบอาชีพในตัวเมือง และบุตรหลานต้องมาเล่าเรียนในโรงเรียนเทศบาลภายในเขตตัวเมือง และผู้บุกรุกไม่ได้มีโอกาสร่วมแสดงความต้องการ ความคิดเห็นในจุดใหม่ที่สร้างขึ้นมาได้เลย ดังนั้นการอพยพออกไปของผู้บุกรุกจึงทำได้เพียง 48 ครอบครัว

2.2 อุปสรรคที่ข้าราชการการเมืองไม่เอาจริง ไม่จริงจัง เลือกปฏิบัติในการจัดการที่ดินสาธารณะ จนมีการขอร้องไว้ ถ้าหากฝ่ายเทศบาลข้าราชการประจำจะลงมือปฏิบัติหน้าที่ จับได้หรือดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งจากชุมชน “อย่าเพิ่งจับได้ ผมขอไว้ก่อน ตรงนี้เป็นฐานเสียงของผม” หรือ “ผมขอระงับไว้ก่อน”

เทศบาลฝ่ายข้าราชการประจำมีความเห็นว่าอุปสรรคในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของเทศบาลนครเชียงใหม่ มีดังนี้ คือ

1. ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งจากเทศบาลเอง และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ จะขัดแย้งในการปฏิบัติ ซึ่งการบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ในความเป็นจริงจะไม่ใช่การบุกรุกเฉพาะที่ของเทศบาล แต่จะรวมกับที่ของรัฐหน่วยอื่น ๆ เช่น ที่ราชพัสดุ การรถไฟ กรมศาสนา และเมื่อเทศบาลเข้าไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หน่วยงานอื่น เช่น อำเภอก็จะออกมาแสดงอำนาจในการจัดการที่ดินนั้น ทั้งนี้สาเหตุหลักก็คือเรื่องผลประโยชน์ แต่พอมีปัญหารุนแรง ทางเทศบาลก็จะกลายเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ดินและกฎหมายการปกครองไม่ชัดเจน มีความซ้ำซ้อนใน

การปกครองภูมิภาค และการปกครองท้องถิ่น ต้องมาตีความเป็นเรื่อง ๆ ว่าหน่วยงานใดมีอำนาจหน้าที่ดูแลที่ดินสาธารณะประโยชน์ตรงนั้น และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมนำไปการจัดที่ดินสาธารณะประโยชน์เหล่านั้น

2. คนในชุมชนจะมีความคิดขัดแย้งกับของเทศบาล คือ ชุมชนมีแนวคิด “รับอย่างเดียว” จะดีกว่า หมายถึงไม่ต้องทำอะไรในเรื่องของการจัดการที่ดิน ปล่อยให้ทางเทศบาลจัดการ

อย่างไรก็ตาม ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ฝ่ายกองสวัสดิการและอนามัย กล่าวว่า ได้มีการผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ โดยการส่งเสริมให้ชุมชนตั้งตัวแทนชุมชนขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 และชุมชนก็มีความเข้มแข็งมาเป็นลำดับ ในระยะปี พ.ศ. 2528-2542 กลับปรากฏว่าทางชุมชนแตกแยก/ขัดแย้งกัน ซึ่งสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ผลประโยชน์
2. การเมือง

ผลประโยชน์ จากการที่ชุมชนเข้มแข็งขึ้น มีการขอเงินสนับสนุนทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ อาทิ โครงการ ZIP, MIYASAWA เป็นต้น ผลก็คือ เกิดการแตกแยกในชุมชนที่มองเห็นว่ากรรมการชุมชนมีผลประโยชน์ตรงนั้น และการบริหารการเงินไม่ถูก มีการเห็นแก่พวกพ้อง ขาดความเป็นธรรม

การเมือง จะเป็นแหล่งฐานเสียงทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะวาระการบริหารงานของสมาชิกสภาเทศบาลจะหมดวาระในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2542 นี้ เรียกว่า “แย่งคน” หรือ “แย่งฐานเสียง”

3. ความไม่เหมาะสมของพื้นที่รองรับกับสภาพความต้องการของชุมชน เช่น จุติรองรับการอพยพของชุมชนที่การเคหะเข้ามาร่วมดำเนินการ ชุมชนไม่ไป โดยอ้างระยะไกลจากตัวเมืองมาก ไม่สามารถทำมาหากินในเมืองได้ และไม่สะดวกต่อบุตรหลานที่ศึกษาในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งประเด็นนี้ทางเทศบาลไม่สามารถทำการแก้ไขได้ เนื่องจากไม่มีงบประมาณของตัวเองเพียงพอ ซึ่งฝ่ายข้าราชการประจำของเทศบาลคาดหวังให้การจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ให้ประสบผลสำเร็จก็ควรจะดำเนินการดังนี้

3.1 ต้องแก้ไขตัวกฎหมายให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพราะขณะนี้จะมีกฎหมาย 2 ฉบับซ้อนกัน คือ การปกครองส่วนภูมิภาค หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ คือ อำเภอ และจังหวัด และการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาล ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์มาก

3.2 หน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการประสานงานกันอย่างจริงจัง (ไม่ผลักภาระกันไปมา)

3.3 ผู้มีส่วนได้เสียในที่ดินสาธารณประโยชน์ (Stakholders) ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ไม่ผลักรถว่าเป็นเรื่องของทางราชการฝ่ายเดียว คนในชุมชน ในสังคมต้องเข้ามาช่วยกันคิด และแก้ไขตรวจสอบ

3.4 ทางฝ่ายการเมือง ต้องไม่กลัวเสียฐานเสียง ต้องมีการตัดสินใจเด็ดขาดโดยมีหลักการว่าจะทำงานเพื่อส่วนรวมจริง ๆ

ส่วนข้าราชการฝ่ายการเมือง ชุดปัจจุบัน คือนายกมนตรี และเทศมนตรีได้ให้ข้อมูลว่าเนื่องจากเทศบาลชุดปัจจุบัน (2542) มีวาระสั้น แค่ 1 ปี ก็จะหมดวาระลงในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2542 แล้วจึงไม่สามารถดำเนินการจัดการใด ๆ ได้เต็มที่ ตอนนี้ได้พยายามสานต่อนโยบายหลักของคณะเทศมนตรีชุดนี้ได้วางไว้ คือ นโยบายเมืองเชียงใหม่สะอาด : สะอาดจากขยะ สะอาดจากการคอร์รัปชัน และสะอาดจากยาเสพติด และการทำงานที่โปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้ทุกเมื่อ

งานที่คณะเทศมนตรีชุดนี้ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว และยังดำเนินการอยู่ คือ

1. นำเงินสะสมของเทศบาลมาปรับปรุงถนนสายหลัก จำนวน 112 สาย และจัดซื้อรถดูดฝุ่นบนถนนเพิ่มจำนวน 2 คัน (เดิมมี 2 คัน)
2. รมรงค์ให้มีการคัดแยกขยะในโรงเรียน จำนวน 127 โรง และมีการให้รางวัลแก่โรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น
3. ทำกิจกรรมต่อเนื่องกับชุมชน ให้ชุมชนออกมาร่วมทำความสะอาดเชียงใหม่เพื่อถวายเป็นราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการปัจจุบัน ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยจะมีการเริ่มลงมือเดือนตุลาคม 2542 และทางเทศบาลก็จะให้เบี้ยเลี้ยงตอบแทน
4. ทางเทศบาลได้ให้ความร่วมมือกับฝ่ายปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และสำรวจท้องที่ในเขตมวลชน 56 แห่ง และรวมถึงชุดที่ไม่ได้จัดตั้งปราบปรามยาเสพติด
5. ส่งเสริมให้การบริหารงานเทศบาลโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบได้ ซึ่งถือว่าไม่เคยมีชุดบริหารการเมืองชุดใดทำมาก่อน

ในส่วนของการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ของเทศบาลนครเชียงใหม่ ทางชุดบริหารฝ่ายการเมือง ได้มีนโยบายมาตรการและวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ให้นำหน่วยงานผลประโยชน์ทรัพย์สินของเทศบาล และนิติกรสำรวจที่ดินของเทศบาลทำไว้เลย ๆ (นายกเทศมนตรีไม่ได้ขยายโครงการต่อไปว่าจะทำอะไร)

2. ให้นิติกรตรวจสอบที่ดินของหน่วยงานรัฐ ได้แก่ ราชพัสดุ รถไฟ และกรมศาสนา เพื่อเตรียมสร้างพื้นที่เหล่านี้เพื่อทำโครงการปลดเชียงใหม่ เช่น บริเวณที่ของรถไฟ 60 ไร่ ในพื้นที่แขวงกาวิละเป็นที่รกร้างว่างเปล่า เสี่ยงภาพพจน์ของเชียงใหม่ เพราะตรงข้ามกับสถานีรถไฟ ทางเทศบาลได้ดำเนินการขอร้องทางรถไฟมอบอำนาจให้เทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อทำสวนสาธารณะกาวิละ

3. สร้างสวนสาธารณะ บริเวณหน้าวัดโลกโมฬี ซึ่งเป็นที่ของราชพัสดุ จำนวน 6 ไร่

4. ในส่วนของการบุกเบิกที่ดินสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาส ได้ดำเนินมาต่อเนื่องกว่า 20 ปี ได้ให้เทศบาลเข้าไปดูแลช่วยเหลือบางอย่าง เช่น ให้อุปการะการศึกษาแก่เด็กเยาวชนโดยให้เรียนในโรงเรียนเทศบาล ฝึกอาชีพแม่บ้าน แจกจ่ายยา ตรวจสอบสุขภาพ เป็นต้น

ขณะเดียวกันก็มีการผลักดันให้อพยพออกไปยังสถานที่รองรับที่การเคหะเข้ามาช่วยเหลือคือ ห้วยส้ม สันป่าตอง แต่ก็อพยพไปเพียง 48 ครอบครัว เนื่องจากมีระยะทางไกลจากตัวเมืองมาก และทางเทศบาลก็จะพยายามให้มีการอพยพออกไปให้หมด ซึ่งก็ต้องใช้เวลา ในการปฏิบัติจริงแล้วทางเทศบาลอยากผลักดันให้มีการอพยพไปที่แม่เหียะ ซึ่งเป็นที่ของเทศบาลเองมากกว่า แต่ก็ติดด้วยงบประมาณ ชุดบริหารดังกล่าวนี้มีความมั่นใจว่าหากได้กลับมาบริหารเทศบาลอีกวาระจะผลักดันโครงการให้เกิดขึ้นเร็วที่สุด และในช่วงของการบริหารงานที่ผ่านมา (ปีกว่า) อัตราการบุกเบิกที่ดินฯ เพิ่มขึ้นน้อยมากแค่ 3-5% ทั้งนี้เพราะได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมกันเอง เช่น ถ้ามีคนมาเพิ่ม จะทำการรื้อถอนทั้งหมด และใช้มาตรการการให้ทะเบียนบ้าน เป็นตัวควบคุม

เทศมนตรีผู้ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยตรง คือ นายชาติรี เชื้อมโนชาญ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าได้ติดต่อสมาคมมุงฟอร์ต และโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมือง เพื่อทำโครงการเยี่ยมชุมชน เพื่อให้โรงเรียนกับชุมชนมีความใกล้ชิดเข้าใจกัน และเพื่อปลูกจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบช่วยเหลือต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ด้อยโอกาส โดยให้นักเรียนออกเยี่ยมชุมชน มีสิ่งของไปบริจาคตามสมควร และให้ชุมชนมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ มีการให้รางวัล และมีการลงโทษอาทิเช่น ถ้าหากยังไม่ปรับปรุง ก็จะไม่ได้รับดูแลอย่างเต็มที่เช่นที่เคยได้รับมา

สมาชิกสภาเทศบาล (สท.) แขวงกาวิละให้ความคิดเห็นต่ออุปสรรคปัญหาในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ฝ่ายบริหารการเมืองสรุป มีดังต่อไปนี้

1. นโยบายต่าง ๆ จะเป็นการสั่งการจากบนลงล่าง (Top-down) รวบรวมเปิดเสร็จในบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เช่น กรณีสถานที่รองรับการอพยพออกจากพื้นที่บุกเบิกในเมือง จะเป็นการตัดสินใจจากผู้มีอำนาจโดยตรงที่เข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพความเหมาะสมที่แท้จริง

2. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ โดยเน้นให้ชุมชนมีการจัดการกันเอง เสนอปัญหาความต้องการเข้ามา บางครั้งไม่สามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากชุมชนไม่พร้อมด้านการรักษา ฐานะทางเศรษฐกิจ จึงไม่ค่อยสนใจต่อส่วนรวมจะมุ่งทำเพื่อส่วนตัวไปวัน ๆ

3. บางโครงการด้านส่งเสริมอาชีพที่ทางเทศบาลฝ่ายข้าราชการประจำนำไปช่วยเหลือชุมชนก็ไม่เหมาะสม เช่น สอนวิธีทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ วัสดุอุปกรณ์ราคาแพง และหาตลาดรองรับไม่ได้

4. บางพื้นที่ชุมชนห่างจากบริเวณที่ดินสาธารณะประโยชน์มาก จึงดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้มีกลุ่มผู้บุกรุกเข้าไปพักอาศัยอยู่

5.2 ความคิดเห็นต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์เทศบาลนครเชียงใหม่

ชุมชน

การศึกษาวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบลึกในส่วน of ชุมชน คือ ประธานและคณะกรรมการชุมชนทั้ง 13 ชุมชน ซึ่งชุมชนมีความคิดเห็นว่าแนวทางการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของเทศบาลขณะนี้ไม่มีแนวทางไม่ชัดเจนว่าจะทำอะไร จะจับได้ หรือจะให้อยู่ต่อไป หรือทำการยกให้แก่ผู้บุกรุกที่ได้เข้ามาครอบครองอยู่อาศัย บางชุมชนก็เป็นเวลานานมาแล้ว และชุมชนก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเพราะไม่มีอำนาจ ถึงแม้ว่าเทศบาลได้มาจัดตั้งให้เป็นชุมชนจัดตั้ง แต่ในความเป็นจริงไม่มีบทบาทอะไรเลยในการจัดการดูแลชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ทำให้มีความรู้สึกเหมือนถูกเทศบาลหลอกใช้มากกว่า

ชุมชนทุกชุมชนในแขวงกาวิละมีสภาพปรากฏการณ์มีความเป็นห่วงในจุดที่มีการบุกรุกถูกลอง ถ้าเหมือง เพราะทำให้เกิดน้ำท่วมขังบนท้องถนน เวลาฝนตก ได้แก่ ชุมชนซอย 9 สามัคคี ชุมชนใจแก้ว บริเวณบึงภายในชุมชน ชุมชน 12 สิงหาคม ส่วน ชุมชนหนองหอย บริเวณสันเหมืองของคลองพญาชมพูที่กำลังมีการบุกรุกอย่างหนักในขณะนี้

ชุมชนทั้ง 13 ชุมชนของแขวงกาวิละ มีความคิดเห็นว่า ขณะนี้ชุมชนค่อนข้างมีความสับสนในเรื่องการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของเทศบาลว่า เทศบาลมีนโยบายจะดำเนินการอย่างไรกันแน่ จะจับได้เพื่อทำประโยชน์ในจุดนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือส่งเสริมให้มีการบุกรุกอยู่ต่อไป หรือให้มีการบุกรุกเพิ่มมากขึ้น เพราะในสภาพความเป็นจริงขณะนี้มีการบุกรุกทั้งผู้มีฐานะดี และฐานะยากจน โดยชุมชนได้ให้ความร่วมมือแจ้งไป แต่ทางเทศบาลก็นิ่งเฉย จึงทำให้ชุมชนรู้สึกว่ามีผลประโยชน์อะไรแอบแฝงตรงนั้นหรือไม่

ผู้บุกรุก

ผู้บุกรุกฯ มีความเห็นว่าพวกคนไม่ทราบเลยว่าทางเทศบาล หรือเจ้าของพื้นที่ อาทิ กรมศาสนา ที่ราชพัสดุ จะดำเนินการขับไล่พวกคนเมื่อไร เพราะไม่มีการชี้แจงอะไรเลย พวกคนที่อาศัยมาเรื่อย ๆ ด้วยความไม่มั่นใจในทางเทศบาล ซึ่งก็เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ผู้บุกรุกไม่กล้าลงทุนปลูกสร้างที่อยู่อาศัยอย่างถาวร เพราะกลัวถูกขับไล่ แต่ผู้บุกรุกก็มักได้รับข่าวลือว่าเทศบาลจะขับไล่เป็นครั้งคราว ก็ทำให้รู้สึกวิตกกังวลบ้าง แต่ผู้บุกรุกก็มีความคิดเห็นว่า ถ้าถูกขับไล่จริงก็คงจะประท้วง และต่อรองสถานที่ที่จะให้อพยพไปอยู่ต้องไม่ไกลและสะดวกสบายพอสมควร

แต่ก็มีเทศบาลฝ่ายการเมืองทุกสมัยที่เข้าไปในพื้นที่แล้วรับปากว่า “เทศบาลยุคนี้ไม่มีการขับไล่”

ส่วนในพื้นที่ที่เป็นที่เช่าของกรมศาสนา และที่ราชพัสดุนั้นมีการเช่าราคาถูก โดยชำระเป็นปี (ปีละไม่กี่ร้อยบาท) ผู้อาศัยอยู่ที่เก็บรวบรวมค่าเช่าไปส่งที่ศาลากลางทุกปี แต่ก็ไม่ได้รับการติดต่อเรื่องขึ้นค่าเช่า การขับไล่ หรือการมาปรับปรุงพัฒนาพื้นที่อะไรเลย ผู้บุกรุกต่างก็เช่ากันมาหลายสิบปีแล้ว เช่นที่ ชุมชนศรีปิ่นคร้ว ชุมชนหนองหอย เป็นต้น

ส่วนในพื้นที่ของการรถไฟ ผู้บุกรุกได้อยู่บริเวณที่เรียกว่า “ที่ดาบอด” ของการรถไฟมานานกว่า 20 ปี และปริมาณผู้บุกรุกเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่ก็เป็นญาติพี่น้องของผู้บุกรุกเดิม ผู้บุกรุกได้อาศัยมานาน โดยการรถไฟไม่ได้มาขับไล่แต่อย่างใด เพิ่งมีการส่งเจ้าหน้าที่มาขับไล่เมื่อ 2 ปีนี้เอง โดยอ้างว่าการรถไฟต้องการขายที่ของการรถไฟ และพัฒนาเพื่อจัดสร้างอาคารพาณิชย์ ให้เช่าราคาแพง ซึ่งผู้บุกรุกไม่ยอมได้รวมตัวกันกับผู้บุกรุกที่ของการรถไฟทั่วประเทศ โดยได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มเพื่อนงาน ให้ความรู้ และวิธีการต่าง ๆ (หลังจากประธานชุมชนคนเดิมที่ทางชุมชนได้เลือกเข้ามาเป็นผู้หญิง หลังการจัดตั้งชุมชนได้ 9 เดือน ทำการยกยอกเงินงบประมาณที่เทศบาลให้ชุมชนเอามาใช้ภายในชุมชน เป็นงบประมาณปี ๆ ละ 11,600 บาท) ตัวแทน ชุมชนการรถไฟซึ่งเป็นผู้หญิงซึ่งกำลังจะเป็นผู้ที่ลงสมัครเป็นประธานชุมชนเร็ว ๆ นี้ เล่าว่า คนนั้นได้เดินทางไปร่วมประท้วงการรถไฟถึงกรุงเทพเมื่อปีที่แล้ว และไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้ ทั้งฝ่ายการรถไฟ และพวกคนไม่ยอมตกลงในราคาเช่าและระยะเวลาเช่า พวกคนต้องการราคาถูกที่สุดตอนนี้เรื่องก็เลยเงียบไป

ผู้บุกรุกมีความเห็นว่าในระยะหลัง ๆ นี้เทศบาลมาดูแลชุมชนค่อนข้างเน้นเรื่องสุขภาพอนามัย การศึกษา การดูแลถนนหนทางดีขึ้น แต่เทศบาลไม่ได้เข้ามาพูดคุยเรื่องที่ดินสาธารณะแต่อย่างใดว่าจะให้อยู่ต่อไป หรือขับออกไป แต่พวกผู้บุกรุกบางพื้นที่ เช่น ชุมชนท่าสะต้อย ซึ่งเช่าที่ของเทศบาล มีอาชีพค้าขาย รับจ้างในตลาดทองคำ และตลาดสันป่าข่อย คิดว่าเทศบาลคงไม่ขับไล่ เพราะได้เข้ามาหลายรุ่นแล้ว และไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ใคร

5.3 ความต้องการต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์เทศบาลนครเชียงใหม่

ชุมชน

ชุมชนมีความต้องการเรื่องการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ต้องการให้เทศบาลทั้งฝ่ายข้าราชการประจำ และฝ่ายการเมืองทำงานประสานกันจริงจัง และเอาจริงในการจัดการที่ดินสาธารณะ เนื่องจากชุมชนไม่มีอำนาจเด็ดขาด และผู้บุกรุกบางรายก็เป็นเครือญาติกัน เช่น บริเวณชุมชนบ้านเด่นพัฒนา ที่มีการบุกรุกที่ดินป่าช้าคริสเตียน เกือบถนนเชียงใหม่-หนองหอย ซึ่งเดิมเป็นที่ทางกงสุลอังกฤษ ได้ยกมอบให้ 5 ตระกูลคนไทยดูแล และอาศัยอยู่ ห้ามซื้อขายเมื่อประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว ต่อมาก็เหลือรุ่นลูกรุ่นหลานซึ่งได้มีการขายสิทธิให้บุคคลภายนอก เป็นการซื้อขายลอย ๆ ลุงสมบูรณ์ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลและอยู่ในฐานะลูกของตระกูลที่ได้รับอนุญาตก็ไม่สามารถไปพูดต่อว่า/แนะนำอะไรได้ เพราะสืบไปก็ทราบว่าเป็นคนที่ขายสิทธิให้คนนอก ก็คือหลานของตน พื้นที่ต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นแหล่งอบายมุข และจะว่าไปแล้ว ไม่มีใครทราบว่าเป็นที่ของใคร หรือหน่วยงานใด ซึ่งลุงสมบูรณ์ก็กังวลว่า จะทำให้มีการบุกรุกไปเรื่อย ๆ จนทั่วป่าช้าคริสต์จักรในโอกาสต่อไป

2. ต้องการให้เทศบาล โดยเฉพาะฝ่ายการเมืองมีความจริงจัง และเอาจริงในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์

3. ต้องการให้เทศบาลมีการขานตอบกรณีชุมชนแจ้งเรื่องการบุกรุก เพราะที่ผ่านมาเทศบาลจะเงียบ

4. ต้องการให้เทศบาลทบทวนการจัดตั้งชุมชน เพราะขณะนี้ใกล้เลือกตั้ง จะมีการแยกตัวก่อตั้งชุมชนต่าง ๆ ออกไปอย่างมาก โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

5. ชุมชนมีความต้องการให้ชุมชนมีอำนาจจัดการเรื่องต่าง ๆ ในชุมชนได้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะการจัดตั้งประธาน และคณะกรรมการชุมชนให้เป็นไปด้วยความยอมรับจากชุมชนจริง ๆ และผู้มาเป็นควรมีคุณสมบัติเหมาะสม และมีอำนาจในการจัดการชุมชนจริง ๆ เพราะในความเป็นจริงบางชุมชนมีประธานที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสม เป็นนักเลงหัวไม้ แต่ว่าเป็นหัวหน้าเนนให้การเมืองท้องถิ่น หรือประธานบางชุมชน มักเอาตำแหน่งหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งถ้าเทศบาลอยากให้ชุมชนมีส่วนร่วม และแบ่งเบาภาระของเทศบาล เทศบาลต้องมีการจัดตั้งประธานคณะกรรมการชุมชนอย่างเป็นทางการ มีสวัสดิการเงินค่าตอบแทน หรือมีอำนาจจัดการบางสิ่งบางอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมออกมาลงแข่งขันเพื่อเป็นตัวแทนชุมชน

6. ชุมชนควรมีส่วนร่วม/มีอำนาจในการพิจารณาให้หมายเลขทะเบียนบ้านแก่สมาชิก โดยเฉพาะรายที่เข้ามาอยู่ใหม่ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ทั้งหลาย เพราะชุมชนจะสามารถควบคุมดูแลได้ดี ซึ่งในความเป็นจริงทุกวันนี้เทศบาลจะเป็นฝ่ายออกหมายเลขทะเบียนบ้าน และให้ผู้บุกรุกที่เข้ามาอยู่ใหม่ หรือในเขตชุมชนแออัดบางแห่งจนทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติของเทศบาลว่าจะขับไล่ หรือส่งเสริมให้มีการบุกรุกต่อไป

ผู้บุกรุก

ผู้บุกรุกทุกชุมชนต่างมีความต้องการให้เทศบาล ที่ราชพัสดุ ที่กรมศาสนา การรถไฟ ยกที่ดินให้พวกตน เพราะได้อาศัยอยู่กันมานานแล้ว จะให้ออกไปก็รู้สึกผูกพัน ไม่อยากไป ถ้าจะให้เช่าก็รู้สึกว่ามีไม่แน่นอน อาจขับไล่สักวันหนึ่ง

ส่วนถ้าจะต้องขับไล่ออกไปจริง ๆ ที่ที่รองรับใหม่ ชุมชนผู้บุกรุกน่าจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมในการเลือก และเทศบาลต้องช่วยค่าขนส่ง ค่าโยกย้ายต่าง ๆ ที่จะต้องเกิดขึ้นด้วย

ทางผู้บุกรุกมีความต้องการให้เทศบาล ที่ราชพัสดุ กรมศาสนา การรถไฟ ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ทั้งหมดยกที่ให้ผู้บุกรุกเพราะได้อาศัยมานาน และถ้าจะให้ให้มีสภาพที่อยู่อาศัยดี เทศบาลก็น่าจะมีงบประมาณให้กู้ยืมเพื่อจัดสร้างที่อยู่อาศัย เพราะทุกวันนี้พวกตนมีอาชีพค้าขาย รับจ้าง มีรายได้เป็นวัน ๆ แต่อย่างไรก็ตามผู้บุกรุกบางรายมีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยถาวรใหญ่โตในพื้นที่นั้น โดยบอกว่าไม่กลัวจะถูกขับไล่ เพราะอาศัยอยู่มากกว่า 20 ปี ก็ไม่มีเทศบาลยุคไหนมาขับไล่ ซึ่งถ้ามีตนก็ไม่กลัว จะประท้วงต่าง ๆ และรู้ว่าเทศบาลไม่กระทำอย่างนั้น ถ้าทำจริง ๆ ก็ถือว่า “รังแกคนจน”

อย่างไรก็ตาม ผู้บุกรุกส่วนใหญ่ ก็จะรับกติกาทางสังคม และกฎหมาย ถ้าจะให้พวกตนออกไป แต่เทศบาลจะต้องกระทำพร้อม ๆ กัน และจริงจังทุกจุดทั้งเมือง ไม่ใช่ทำเฉพาะจุดของพวกตนเท่านั้น

5.4 ความร่วมมือ และข้อเสนอแนะต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ชุมชน

ทางชุมชนพบว่าในส่วนของสมาชิกภายในชุมชนเองให้ความร่วมมือกับตัวแทนชุมชนน้อยมาก ไม่ว่าจะเป็นชุมชนดั้งเดิม หรือเพิ่งจัดตั้ง/รวมตัวใหม่ จะต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจรับรู้ข่าวสาร ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะหากมีกิจการใดเกิดขึ้นภายในชุมชน ก็จะยื่นดูเฉย ๆ หากขอร้องก็จะพูดว่า “ทำไปเถอะ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ” หรืออ้างไม่มีเวลา

ในเขตที่มีการบุกรุกที่ดินของสาธารณะ เช่น สร้างที่ครอบคูสันเหมือง หรือถมปิดทางระบายน้ำ ในเขตชุมชนการเคหะ เวลาคณะกรรมการเข้าไปสอบถามก็จะได้รับคำตอบกลับมาว่า “ใคร ๆ เขาก็ทำกัน ก็เลยทำตามบ้าง” หรือ “รู้ว่าผิด แต่ไม่เห็นทางเทศบาลจัดการอะไรก็จะทำไปก่อน ถ้าเทศบาลมาต่อว่า ก็จะให้เทศบาลรู้เอง” ในเขตชุมชนใจแก้วผู้บุกรุกคูคลองที่เป็นที่ระบายน้ำ ทำให้เกิดการท่วมขังบนถนนหนทาง เวลาฝนตกหนัก มีผู้บุกรุกรายหนึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพทนายความ ชุมชนไปขอร้องเพื่อทำการขุดลอกคูคลอง ซึ่งเขาสร้างครอบเอาคูคลองเข้าไปในบ้าน แต่เจ้าของบ้านก็ไม่ยอมอนุญาต แลมีการพูดจาว่าให้ไปขอยกศาลมาถึงจะให้ขุดลอก ทางชุมชนก็ได้แจ้งไปทางเทศบาลอยู่ตลอดเวลา แต่เรื่องก็เงียบ หรือลงหนังสือพิมพ์ก็ไม่สามารถจัดการกับผู้บุกรุกที่มีความรู้ หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจ ในชุมชนเมืองสาทรน้อยมีการบุกรุกคูคลองซึ่งเป็นดินสาธารณะบ้าง จำนวน 10 ครอบครัว แต่ทางกรุงเทพมหานครในฐานะประธานดูแลชุมชน ได้ไปพูดเตือนว่าอย่าให้มีการอพยพเข้ามาอาศัยอีก มิฉะนั้นถ้าเทศบาลรู้มาไล่ออกทั้งหมด ซึ่งจุดดังกล่าวก็เชื่อฟังด้วยดี

ข้อเสนอแนะของชุมชนต่อวิธีการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ ชุมชนมีข้อเสนอแนะว่าเทศบาลควรมีการมาพูด/มาชี้แจงให้ชุมชน และผู้บุกรุกได้ทราบว่าเทศบาลมีแนวทางวิธีการอย่างไรบ้างในการจัดการเรื่องนี้อย่างไร เพื่อจะได้ร่วมมือกันทำข้อตกลง เพื่อแก้ไขปัญหาอันเป็นเรื่องส่วนรวม

ชุมชนต้องการให้ทางเทศบาลทำงานเข้มข้นให้มากกว่านี้ เช่น เวลาแจ้งการบุกรุกที่เกิดขึ้นใหม่ เทศบาลต้องรีบมาจัดการ ไม่ใช่นิ่งเฉย

ต้องการให้ผู้บุกรุกให้ความร่วมมือแก่ชุมชน และเทศบาล คือ ถ้าให้ออกไป ก็ควรออกไป

ผู้บุกรุก

ผู้บุกรุกก็พร้อมจะให้ความร่วมมือกับเทศบาล ถ้าเทศบาลเข้าไปดูแล และให้ทำอะไรก็จะพยายามทำ เรื่องขยะ ความสะอาด ถ้าเทศบาลเข้าไปตักเตือน คิดว่าสมาชิกในชุมชนต้องกลัว และเชื่อฟัง เพราะทุกวันนี้ก็ต่างคนต่างอยู่ ไม่สามารถตักเตือนอะไรกันได้ และบางทีกระทบกระทั่งกัน

บ้างเล็กน้อย มีการปิดกั้นทางน้ำไหลทำให้เศษขยะตกค้าง เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง แล้วยกแยกตัวไปตั้งชุมชนใหม่ทันที โดยเทศบาลฝ่ายการเมืองให้การสนับสนุน แต่ไม่ได้ห้ามปราม ได้แก่ ชุมชนชอย 9 สามัคคี กับชุมชน 12 สิงหา ที่เพิ่งแยกตัวออกมาเมื่อ 26 สิงหาคม 2542

ข้อเสนอแนะ

ทางการควรรับฟังข้อคิดเห็นของผู้บุกรุกบ้างในการตกลงค่าเช่าในการอพยพออกไปยังจุดใหม่ เพราะในสภาพทุกวันนี้ทางการไม่เคยมีการประชุมปรึกษาอะไรกันเลยกับชุมชน และผู้บุกรุกก็มีฐานะยากจนอยู่แล้ว จะให้สร้างที่อาศัยดี ๆ คงเป็นไปได้ยาก และจะให้ออกไปโดยทันทีก็ยากที่จะทำได้ เพราะมีความรู้สึกผูกพันเนื่องจากอาศัยมานาน

การวิเคราะห์หาความแตกต่าง และความสอดคล้องกันของแนวทาง และวิธีการ การจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ จากผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทั้ง 3 กลุ่ม คือ ฝ่ายรัฐ (เทศบาล) ชุมชนเจ้าของพื้นที่ และผู้บุกรุก มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ความสอดคล้องของแนวทางดำเนินทั้ง 3 กลุ่มประชากร มีดังนี้

1. ถ้าเป็นพื้นที่อันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเชิงใหม่ เช่น ก่อให้เกิดน้ำท่วมขัง ความตื่นเงินของบุคคลอง หรือทำลายทัศนียภาพของเมือง ควรให้มีการอพยพออกไปยังจุดที่สร้างรองรับทันที และมีสวัสดิการดูแลผู้อพยพออกไปในช่วงแรก ๆ ก่อน
2. มีการผ่อนผันให้อยู่ต่อไปในจุดที่ไม่เป็นอันตราย หรือทำลายทัศนียภาพของเมือง แต่ควรมีการตกลงระหว่างกันทั้งรัฐ ชุมชน และผู้บุกรุก
3. จุดรองรับที่การเคหะแห่งชาติเข้ามาช่วยเหลือเทศบาลขณะนี้ ไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง ซึ่งการแก้ไขปัญหาใด ๆ ของเทศบาล น่าจะมีความอิสระ โปร่งใส ตรวจสอบได้

ในเรื่องวิธีการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์พบว่า

1. วิธีการที่กระทำในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง หรือแนวทางที่วางไว้ เพราะมีการเมืองเข้ามาทำให้เกิดการเลียง และเลือกปฏิบัติ จนยากแก่การปรับปรุงบ้านเมืองให้ดีขึ้น
2. ผู้บริหารไม่จริงจังในการบริหารบ้านเมือง มีการเอาผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม
3. ส่วนความต้องการของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม จะแตกต่างกันไป ในฝ่ายผู้บริหารก็อยากได้งบประมาณเฉพาะที่จะนำมาดำเนินการ ส่วนฝ่ายชุมชนก็อยากมีอำนาจหน้าที่ดูแลชุมชนอย่างเต็มที่ เช่น ออกทะเบียนบ้านให้ชุมชน จัดการปัญหาในชุมชน ซึ่งก็ต้องให้ทางเทศบาลมอบอำนาจให้ชัดเจน และประกาศให้ชัดเจน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ส่วนผู้บุกรุกก็มีความต้องการที่จะได้พื้นที่ของพวกเขาที่ได้อาศัยมานานแล้ว หากเทศบาลจะจับไล่ก็ต้องให้มีการพูดคุยปรึกษากันก่อน

5.5 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ จากนักวิชาการ สาขาสิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน ภูมิสถาปัตย์ รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ สรุปสาระได้ดังต่อไปนี้

นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม

ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของประเทศไทย และกรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ว่า การบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์เป็นปัญหาที่จะต้องมองภาพรวมใหญ่ ไม่ใช่มองเฉพาะจุดเล็ก ๆ ที่มีการบุกรุกอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ มิฉะนั้นจะเป็นการแก้ไขปัญหามาไม่ตรงจุด และจะต้องเผชิญกับปัญหาการบุกรุกอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้นจึงควรวิเคราะห์ย้อนกลับไปถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ 1 กฎหมายที่ดินของไทยที่ปรากฏพบว่าเปิดช่องทางให้เกิดปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ เนื่องจากไม่ได้จำกัดการครอบครองที่ดินของประชาชนขั้นสูงสุดไว้ จึงเกิดผลให้ประชาชนผู้มีฐานะร่ำรวย มีที่ดินไว้ในครอบครองได้ไม่จำกัด และผู้มีฐานะยากจนก็มักจะขายที่ดินให้ผู้มีฐานะร่ำรวยกว่าแล้วก็ไปบุกรุกที่ป่าเขา หรือเข้ามาอยู่อาศัยในที่ดินสาธารณะในเขตเมือง จนเกิดเป็นแหล่งชุมชนแออัด และในคํากฎหมายนี้ไม่ได้มีการอธิบายเรื่องที่ดินของรัฐให้ชัดเจน และที่สำคัญอย่างยิ่ง ประเทศไทยไม่มีกฎหมายการใช้ที่ดินที่ชัดเจน

ปัจจัยที่ 2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง 7 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศจากเกษตรกรรมไปสู่ประเทศที่มุ่งเน้นการส่งออก การอุตสาหกรรมและการบริการ เป็นผลให้เกิดความต้องการแรงงาน และเกิดการอพยพโยกย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมือง เพราะรัฐไม่ได้มีแผนรองรับการอพยพเข้ามาและจัดการสาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชนเหล่านี้ ประชาชนเหล่านี้บุกรุกที่ดินของรัฐเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและอยู่กันอย่างแออัดจนเป็นแหล่งเสื่อมโทรม และนับวันก็จะเพิ่มมากขึ้น

การแก้ไขเพื่อให้สภาพแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งประสบปัญหานี้ให้สวยงาม และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ควรจะทำก็คือ

1. สร้างความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายรัฐ และประชาชนต้องนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เช่น ฝ่ายรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง คือ เทศบาลต้องเด็ดขาดชัดเจน
2. ต้องใช้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดิน โดยทำให้พวกเขาได้ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนการจัดการที่ดินร่วมกับทางรัฐ
3. นำจอมือองค์กรที่แยกออกมาชัดเจนเป็นองค์กรที่ดูแลเรื่องที่ดินสาธารณะประโยชน์ของเทศบาลและหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อจัดการดูแล ติดตาม และทำงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. หากต้องมีมาตรการวิธีการรุนแรงคือ การให้อพยพออกไป ก็ต้องมีสถานที่รองรับที่เหมาะสม และอำนวยความสะดวกแก่การประกอบอาชีพ และการศึกษาของบุตรหลานในชุมชนเหล่านั้น

สรุปสาระความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม มีทั้งให้อพยพออกไปโดยมีจุดรองรับที่เหมาะสม และหากจะให้อยู่อาศัยต่อไปต้องมีการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ถูกสุขลักษณะ และมีสภาพแวดล้อมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ โดยชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการจัดการ

นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน

มีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะถึงวิธีการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ว่า หากใช้หลักการพัฒนาชุมชน ก็คือ “ปรับให้พวกมีความเป็นอยู่ดีขึ้น” คือเอาชุมชนเป็นหลัก โดยทางเทศบาลจะต้องมีการศึกษาชุมชน สร้างตัวชี้วัดภายในชุมชน มีอะไรบ้าง แต่ทุกวันนี้มีแผนการปฏิบัติ แต่เป็นการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในหลักการพัฒนาชุมชนคือ มีการสร้างตัวชี้วัดจากภายนอก แล้วนำไปใช้ในชุมชน จึงเป็นผลให้แก้ไขปัญหาไม่ได้ รวมทั้งรัฐไม่มีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินสาธารณะที่เป็นที่อาศัยของพวกเขาในปัจจุบัน ให้พวกเขาได้มองเห็นปัญหาของพวกเขา มีการวางแผน และแก้ไขร่วมกัน
2. ต้องให้มีองค์กร/หน่วยงานที่ให้ความรู้แก่ประชาชน ความรู้ที่จะดำรงอยู่ในฐานะประชาชนพลเมืองของประเทศชาติ และของโลกว่าควรจะมีการดำรงชีวิตอย่างไรให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศและของโลก ที่ผ่านมามีแต่นโยบายจากเบื้องบน (Top down) นำไปให้ชุมชนอยู่ตลอดเวลา จนชุมชนไม่สามารถสร้างความเข้มแข็ง หรือสร้างความเข้มแข็งแล้ว แต่ก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จนเกิดการใช้งบประมาณที่ชุมชนได้รับไปใช้อย่างฟุ่มเฟือย และไม่ถูกต้อง หรือมีชีวิตอยู่ไปวัน ๆ และรอทางราชการช่วยเหลือ ถ้าไม่ต้องการให้เปลืองงบประมาณในการจัดตั้งหน่วยงาน/องค์กรขึ้นมาใหม่ ก็ควรจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเทศบาล ฝ่ายสังคมสงเคราะห์
3. ในจุดนี้เป็น รัฐ หรือเทศบาลจะต้องมีการสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ให้แก่ชุมชน เช่น ให้มีการออกเอกสารใบแสดงสิทธิอยู่อาศัยเป็นระยะเวลา หรือเช่าเป็นระยะเวลา โดยจุดนี้จะสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของ ความแน่นอนใจว่าจะไม่ถูกขับไล่ แล้วชุมชนก็จะพัฒนา/จัดการที่ดินเหล่านี้ให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ถูกสุขลักษณะ สวยงาม

4. รัฐ หรือเทศบาล ควรต้องจัดสำนักงานชุมชนทุกชุมชน อาจเป็นหลักแหล่งถาวรหรือชั่วคราว และจัดเจ้าหน้าที่ของทางเทศบาลที่มีความเข้าใจ และความรู้สึกในทันทีที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ไปประจําร่วมกับตัวแทนของชุมชน เพื่อจะได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับปัญหาของชุมชน รวมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานของชุมชนว่ามีการดำเนินการถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ จะช่วยลดปัญหาชุมชนที่มีคณะกรรมการชุมชน บางชุมชนใช้งบประมาณที่ขอไปจาก DANCED หรือ MIYAZAWA ไม่ถูกต้อง ซ้ำซ้อนกับทางเทศบาล เป็นต้น

5. ควรมีการพบปะหารือ และปรึกษากันของหน่วยงานรัฐทุกฝ่าย และชุมชน มีการบันทึกผลการประชุมชัดเจน เป็นหลักฐานไว้ทั้งฝ่ายรัฐทุกหน่วยงาน และฝ่ายชุมชน รวมทั้งผู้บุกรุก ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานการเจรจาตกลงกัน

สรุปสาระความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ของนักวิชาการพัฒนาชุมชน คือให้ชุมชนอยู่ แต่ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการอย่างเต็มที่ โดยมีการติดตาม ตรวจสอบ และให้ความรู้แก่ประชาชนเหล่านี้

นักวิชาการนิติศาสตร์

นักวิชาการนิติศาสตร์มีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของเทศบาลนครเชียงใหม่ว่า ในส่วนของคนที่เกี่ยวข้องก็คือปลายเหตุ คือ การใช้หลักการปกครองเข้ามาจัดการ คือ ขับไล่ออกไป ซึ่งเป็นมาตรการที่รุนแรง และเป็นมาตรการสุดท้าย ซึ่งทางนักวิชาการด้านนิติศาสตร์พบว่า ในการปฏิบัติจริงแล้วก็ทำไม่ได้ เพราะทางรัฐรับผิดชอบก็ไม่ได้มีสถานที่รองรับ เช่น ที่บ้านห้วยส้ม อำเภอสันป่าตอง ซึ่งไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง หรือชุมชนไม่มีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจเลือก ชุมชนจึงไม่ไป ถึงแม้ว่านักวิชาการนิติศาสตร์ได้ดำเนินการในส่วนที่ได้รับมอบหมาย คือ “การปราบปราม” ก็ทำไม่ได้ เพราะติดขัดต่อการทำงานของรัฐด้วยตนเอง เช่น การอ้างสิทธิ์ในการปกครองดูแล การขอร้องว่าอย่ากระทำการใด ๆ และชุมชนก็เพิกเฉย ถึงแม้ว่าจะมีการติดประกาศ การฟ้องร้อง และเข้าจะถูกต้องด้านจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) หรือประชาชนว่า “ไม่มีมนุษยธรรม” “รังแกคนยากจน” ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการนิติศาสตร์ใช้ไม่ได้ผล

ข้อเสนอแนะ

จากนักวิชาการนิติศาสตร์ เสนอว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกฝ่ายต้องมาร่วมเปิดใจมาประชุมเพื่อวางแผนร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นทางการ เป็นเรื่องราว มีการบันทึกเพื่อให้การดำเนินทุกขั้นตอนผ่านไปด้วยดีดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

นักวิชาการภูมิสถาปัตย์

มีความเห็นว่า ในฐานะที่เชียงใหม่เป็นเมืองโบราณ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ความงดงามของสถานโบราณต่าง ๆ ตลอดจนประเพณี วิถีชีวิต เป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมท่องเที่ยวเชียงใหม่อยู่ตลอดเวลา สร้างรายได้ให้กับจังหวัดและประเทศมากมาย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ว่าเชียงใหม่ขาดการดูแล จัดการ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แต่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง ในช่วงที่ผ่านมานับสิบ ๆ ปีที่เชียงใหม่มีการก่อสร้างตึกสูง ๆ และบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่กระทำตามอำเภอใจ ไม่มีแบบแปลนที่เป็นเชิงอนุรักษ์ ไม่มีการขออนุญาตปลูกสร้าง หรือมีการอนุมัติแบบแปลนตึก-อาคารก่อสร้างที่ผิดแบบอันเป็นเอกลักษณ์ที่สวยงามของเชียงใหม่ไป รวมทั้งการปล่อยให้มีการบุกรุกที่ดินสาธารณะโดยไม่ดำเนินการปราบปรามหรือจัดการขั้นเด็ดขาด เพราะชุมชนผู้บุกรุกเหล่านี้เป็นฐานเสียงให้แก่กลุ่มการเมืองท้องถิ่น (สท.) จึงสร้างความอึดอัดแก่การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายเจ้าหน้าที่เทศกิจที่ออกไปปฏิบัติงาน

การแก้ไขการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของเทศบาลนครเชียงใหม่ คือ

1. นักการเมืองท้องถิ่น (สท.) ต้องมีความจริงจังต่อบ้านเมือง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง ต้องกล้ารับความจริง มองปัญหาระยะยาว ไม่ใช่แค่ระยะสั้น ๆ 4 ปี ที่ตนครองอำนาจปกครองบ้านเมืองส่วนท้องถิ่น

2. ทางเทศบาล คือ หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงต้องลงมาแก้ไขให้เกิดเป็นรูปธรรม ในจุดที่เป็นแหล่งเสื่อมโทรม มีผลกระทบต่อภูมิสถาปัตย์และสิ่งแวดล้อม ต้องให้มีการอพยพย้ายออกไปยังจุดที่สร้างรองรับไว้ โดยมีเงินชดเชยให้อัตราพึงพอใจ โดยเริ่มจากชุมชนที่มีอำนาจต่อรองน้อย และต้องมีมาตรการรองรับที่จะเข้ามาบุกรุกในที่ใหม่อีกด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ต้องขอความร่วมมือจากชุมชนต่าง ๆ ให้ร่วมมือกันไม่ให้มีการบุกรุก หรือบุกรุกเพิ่มขึ้นใน ชุมชนของตน

3. ทางเทศบาล ต้องมีแผนแม่บทรองรับการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ได้มีการอพยพโยกย้ายออกไปแล้วนี้ด้วยอย่างรัดกุม

สรุปความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของนักวิชาการด้านภูมิสถาปัตย์ น่าจะมีการอพยพผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามของบ้านเมือง โดยเทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้ามาร่วมกันแก้ไขร่วมกัน ไม่ผลัดภาระให้เทศบาลฝ่ายเดียว และเทศบาลในฝ่ายการเมืองต้องมีความกล้า ความจริงใจที่จะพัฒนาบ้านเมืองจริง ๆ ไม่หวังต่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องดังที่ผ่านมา